

عنوان :

فرهنگ ایمنی

نویسندگان :

حسین صمدیار (کارشناس مهندسی شیمی _ دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات)

حسن صمدیار (کارشناس ارشد مهندسی محیط زیست _ دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات)

چکیده :

هر ساله میلیونها حادثه ناشی از کار در دنیا اتفاق می افتد . برخی از این حوادث باعث مرگ و برخی دیگر موجب از کارافتادگی دائم و یا موقت می گردند .

تعریف حادثه در دایره المعارف سازمان بین المللی کار (I.L.O) چنین بیان شده است :

حادثه عبارتست از يك اتفاق پیش بینی نشده و خارج از انتظار که سبب صدمه و آسیب گردد . حادثه ناشی از کار در ماده ۶۰ قانون تامین اجتماعی چنین تعریف شده است :

« حادثه ناشی از کار عبارتست از حادثه ای که در حین انجام وظیفه و به سبب آن برای بیمه شده اتفاق می افتد . مقصود از حین انجام وظیفه تمامی اوقاتی است که بیمه شده در کارگاه ، مؤسسات وابسته ، ساختمانها و محوطه آن مشغول کار می باشد و یا به دستور کارفرما در خارج از محوطه کارگاه مامور انجام کاری می شود . ضمناً تمام اوقات رفت و آمد بیمه شده از منزل به کارگاه و به عکس جزء این اوقات محسوب می شود» .

ایمنی (safety) به معنی در امان بودن از ریسک غیر قابل قبول يك خطر می باشد و یا به عبارتی « میزان و درجه دور بودن از خطرات » .

کارشناسان معتقدند که بیش از ۸۰٪ حوادث و بیماریهای ناشی از کار با روشهای بسیار ساده و کم هزینه قابل پیشگیری هستند. همچنین بر اساس بررسی ها و تحقیقات انجام شده هزینه جبران حادثه حدود ۴ برابر بیشتر از هزینه پیشگیری از بروز حادثه می باشد.

در کارخانه هایی که به صورت سنتی اداره می شوند ایمنی به عنوان بخشی از هزینه ها در نظر گرفته می شود؛ اما کشورهای پیشرفته، ایمنی را به صورت یک سرمایه گذاری با سود برگشتی زیاد چه از نظر انسانی و چه از نظر اقتصادی می بینند و اینگونه با آن برخورد می کنند.

واژگان کلیدی: حادثه، کار، ایمنی، پیشگیری

مقدمه:

امروزه صنعتی شدن مخاطرات زیادی را برای نیروی کار به همراه آورده است و موجب شده نیروی انسانی در معرض عوامل زیان آور قرار بگیرد، عواملی که جزء جدایی ناپذیر صنعت و تولید به شمار می آید و همواره سلامتی آنان را تهدید می کند. از آنجا که نیروی انسانی بزرگترین دارایی و سرمایه اصلی یک جامعه به حساب می آید و نقش آن در توسعه اقتصادی و اجتماعی جوامع بیش از هر عامل اساسی دیگر مورد توجه بوده است، حفاظت از آن باید دغدغه اصلی صاحبان صنایع باشد.

تعریف حادثه

تعریف حادثه در دایره المعارف سازمان بین المللی کار (ILO) چنین بیان شده است:

حادثه عبارتست از یک اتفاق پیش بینی نشده و خارج از انتظار که سبب صدمه و آسیب گردد. حادثه ناشی از کار در ماده ۶۰ قانون تامین اجتماعی چنین تعریف شده است:

«حادثه ناشی از کار عبارتست از حادثه ای که در حین انجام وظیفه و به سبب آن برای بیمه شده اتفاق می افتد. مقصود از حین انجام وظیفه تمامی اوقاتی است که بیمه شده در کارگاه، مؤسسات وابسته، ساختمانها و محوطه آن مشغول کار می باشد و یا به دستور کارفرما در خارج از محوطه کارگاه مامور انجام کاری می شود. ضمناً تمام اوقات رفت و آمد بیمه شده از منزل به کارگاه و به عکس جزء این اوقات محسوب می شود».

حوادث و قوانین

ماده ۶۵ تامین اجتماعی : در صورت وقوع حادثه ناشی از کار ، کارفرما مکلف است اقدامات لازم و اولیه را برای جلوگیری از تشدید وضع حادثه دیده به عمل آورده و مراتب را ظرف ۳ روز اداری کتبا به اطلاع برساند . در صورتیکه کارفرما بابت اقدامات اولیه مذکور متحمل هزینه ای شده باشد سازمان تامین اجتماعی هزینه را تقبل خواهد کرد .

ماده ۶۶ تامین اجتماعی : در صورتیکه ثابت شود حادثه مستقیماً ناشی از عدم رعایت مقررات حفاظت فنی و بروز بیماری ناشی از عدم رعایت مقررات بهداشتی و احتیاط لازم از طرف کارفرما و نمایندگان او بوده ، سازمان تامین اجتماعی هزینه های مربوط به معالجه و غرامات و مستمری ها را پرداخت و طبق ماده ۵۰ این قانون از کارفرما مطالبه می کند .

اهمیت حوادث ناشی از کار

هر ساله میلیونها حادثه ناشی از کار در دنیا اتفاق می افتد . برخی از این حوادث باعث مرگ و برخی دیگر موجب از کارافتادگی دائم و یا موقت می گردند . در اغلب موارد حوادث ، باعث ازکار افتادگی موقت می شوند که ممکن است ماهها دوام یابد . حوادث ناشی از کار باعث ناراحتی افراد و زیانهای اجتماعی و اقتصادی شده است . به این جهت جلوگیری از آنها وظیفه ای مهم و اساسی است .

لذا اینگونه حوادث از سه دیدگاه دارای اهمیت شایان توجهی می باشد :

- (۱) انسانی : هر گونه حادثه ناشی از کار حتی جزئی ، سبب درد و ناراحتی شخص کارگر و افراد خانواده وی شده و در صورتیکه حادثه شدید باشد و منجر به مرگ یا از کار افتادگی دائمی شود این مساله اهمیت بیشتری پیدا می کند .
- (۲) اجتماعی : از آنجا که پیشرفت هر اجتماع بستگی به نیروی کار افراد جامعه دارد ، لذا حاصل کار هر کارگر نه تنها وسیله امرار معاش زندگی خود و خانواده اوست بلکه سرمایه و پشتوانه اقتصاد جامعه نیز می باشد . بدیهی است که حوادث ناشی از کار سبب تزلزل در وضع اجتماعی جامعه می گردد .
- (۳) اقتصادی : حوادث به هر صورت و درجه ای باشند برای کارگر و کارفرما و جامعه زیانهای اقتصادی در بردارند . این زیانها به صورت مستقیم و غیر مستقیم می باشد .

(۴) از زیانهای مستقیم می توان به خسارات ناشی از وقفه کار به علت حادثه و هزینه های درمانی و سرانجام خسارت پرداختی در مورد از کارافتادگی موقت و دائم و فوت اشاره کرد . در محاسبه زیانهای غیر مستقیم که مقدار آن در تمام کشورها بیش از زیانهای مستقیم است ، می توان زیانهای ناشی از خسارات وارده به ماشین آلات را ذکر کرد .

تعریف ایمنی

تعریف ایمن و غیر ایمن به طور دقیق و مطلق ممکن نیست و به حدود و میزان قابل قبول بستگی دارد که میزان خطر قابل قبول نیز در محیطهای مختلف در زمانهای گوناگون متفاوت است . ایمنی (safety) به معنی در امان بودن از ریسک غیر قابل قبول یک خطر می باشد و یا به عبارتی « میزان و درجه دور بودن از خطرات » . واژه (Hazard) که در تعریف علمی ایمنی آمده است ؛ در واقع شرایطی است که دارای پتانسیل رساندن صدمه به کارکنان ، تجهیزات ، ساختمانها ، از بین بردن مواد یا کاهش کارآیی در اجرای یک وظیفه از پیش تعیین شده می باشد .

ایمنی به طور صد در صد و مطلق وجود ندارد و عملاً هم هیچگاه حاصل نخواهد شد . از اینروست که گفته می شود ایمنی حفاظت نسبی در برابر خطرات است . اما منظور از ایمن و غیر ایمن چیست ؟

یک مکان ، یک کار معین و یا یک دستگاه زمانی ایمن انگاشته می شود که احتمال خطر مرگ ، مجروح شدن و یا ابتلا به بیماری برای کسانی که در آنجا بوده و یا با آن دستگاه کار می کنند در حد قابل قبول پایین باشد . اگر این احتمال در محیط یا کار با دستگاهی از حد قابل قبول بیشتر باشد آن دستگاه یا محل غیر ایمن تلقی می شود . در مهندسی ایمنی صنعتی مسائلی که برای ایمن کردن محیط کار مورد توجه قرار می گیرند عبارتند از :

(۱) پیشگیری از حوادث

(۲) عوامل انسانی

(۳) طراحی و جانمایی دستگاهها و تجهیزات

(۴) مدیریت و راهبری ایمنی

(۵) آموزش

(۶) بازرسی و نظارت

اهمیت ایمنی

امروزه به علت مشکلات معیشتی، زنان و مردان مدتی از عمر خود را در محیطهای کاری سپری می کنند که در این محیطها به اقتضای نوع شغل در معرض انواع خطرات و حوادث زیان آور و عوامل بیماری زا قرار دارند. هر چند پیشرفت صنعت و تکنولوژی رفاه نسبی برای بشریت فراهم کرده است، ولی انسان به خاطر بدست آوردن رفاه نسبی چه زیانها و خسارتهایی را از نظر مالی و جانی متقبل می شود که اکثر آنها غیر جبران بوده ولی قابل پیشگیری هستند. کارشناسان معتقدند که بیش از ۸۰٪ حوادث و بیماریهای ناشی از کار با روشهای بسیار ساده و کم هزینه قابل پیشگیری هستند. همچنین بر اساس بررسی ها و تحقیقات انجام شده هزینه جبران حادثه حدود ۴ برابر بیشتر از هزینه پیشگیری از بروز حادثه می باشد. سازمان بهداشت جهانی در سال ۱۹۹۴ ده اولویت برای این استراتژی (رعایت ایمنی و بهداشت شغلی) اتخاذ نموده که شامل موارد زیر است:

- ۱- تقویت سیاستهای ملی و بین المللی بهداشت کار و توسعه ابزار مورد نیاز
- ۲- گسترش محیط کاری بهداشتی
- ۳- تقویت خدمات بهداشت حرفه ای
- ۴- گسترش اقدامات بهداشتی و ایمنی در محیط کار و ارتقای ایمنی و بهداشت کار
- ۵- توسعه منابع انسانی بهداشت حرفه ای
- ۶- تقویت تحقیقات
- ۷- برقرار نمودن خدمات پشتیبانی برای بهداشت حرفه ای
- ۸- برقرار نمودن سیستمهای ثبت اطلاعات برای بهداشت حرفه ای
- ۹- انتقال مؤثر اطلاعات و افزایش آگاهیهای عمومی از طریق توسعه اطلاعات علمی
- ۱۰- توسعه استانداردهای بهداشت حرفه ای و ایمنی
- ۱۱- توسعه همکاریها در خصوص بهداشت حرفه ای و نیز همکاری با سایر فعالیتهای خدمات

تشکيلات ايمني و مسؤليت‌هاي آن

- ۱- تاسيس مراکز ايمني و بهداشت کار براي پرداختن به ايمني کارگران
- ۲- تهيه و تدارك تجهيزات ايمني و حفاظت کار
- ۳- انتخاب نيروي انساني متناسب با نوع کار که يکي از مهمترين نکات در جلوگيري از حوادث مي باشد .
- ۴- تعليم حدود مسؤليت‌هاي هر حوزه
- ۵- تاسيس کمیته ايمني
- ۶- دستور براي بيمه کردن افراد
- ۷- تعيين کارمندان ايمني و متصدیان ايمني و کساني که خدمات کمک‌هاي اوليه را انجام مي دهند .
- ۸- نظارت بر کار مهندسين و معيارهاي پزشکی طبق نظر طب کار

بحث و نتیجه گيري

همه ساله در جهان تعداد کثيري از نيروي کار قرباني حوادثي شده که منجر به فوت و يا از کار افتادگي تعداد بيشماري از آنها مي گردد که سبب از بين رفتن سرمايه و تزلزل اقتصادي جامعه مي شود . هر سازمان مي تواند با کاهش ريسک حوادث و غيبت کارکنان در اثر صدمه و بيماري و همچنين تطبيق با مقررات مربوطه ، موجب کاهش هزینه هاي جاري نيز شود .

در کارخانه هايي که به صورت سنتي اداره مي شوند ايمني به عنوان بخشي از هزینه ها در نظر گرفته مي شود ؛ اما کشورهاي پيشرفته ، ايمني را به صورت يک سرمايه گذاري با سود برگشتي زياد چه از نظر انساني و چه از نظر اقتصادي مي بينند و اينگونه با آن برخورد مي کنند .

مراجع :

- آشنائي با نیازمندیهاي سيستم مدیریت ايمني و بهداشت حرفه اي OHSAS 18001 و راهنمائي استقرار يک سيستم OH & S بر اساس استاندارد BS 8800 .
- سيستم ارزيابي ايمني و بهداشت حرفه اي بر اساس استانداردهاي بين المللي

OHSAS 18001، تالیف و ترجمه : دکتر بهرام جلوداری
ممقانی ، انتشارات آزاده ، چاپ سوم ، ۱۳۸۳ .